

TERVOLA 44 , 45 , 46 , 47 ja 48 , TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikka-alueen
tarkastus

Leena Ruonavaara 1979

S i s ä l l y s

	sivu
JOHDANTO	2
TUTKIMUSALUEEN ESITTELY	3
TERVOLA 44 TÖRMÄVAARA	4
TERVOLA 45 TÖRMÄVAARA	4
TERVOLA 46 TÖRMÄVAARA	5
TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA	5
TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA	7
YHTEENVETO	8
LUETTELO DIAPOSITIIVEISTA	9

Kopio peruskartasta 2542 12 TERVOLA, painettu 1974, A4 10

JOHDANTO

Kesällä 1979 Tervola 42 :ssa suorittamieni kaivausten yhteydessä tutkittiin jonkin verran myös Törmävaaran pohjois- ja itärinteitä, jotta saataisiin lisätietoja asutuksen mahdollisesta jatkumisesta entuudestaan tunnetun muinaisjäännösalueen ulkopuolelle. Tämän tarkastuksen tuloksena paikallistettiin viisi uutta löytökohdetta, joista kaksi sijaitsee Törmävaaran pohjois- ja kolme sen itärinteellä. Tervolan muinaisjäännösluettelossa niille annettiin numerot 44 , 45 , 46 , 47 ja 48 .

Helsingissä 4.6.1980

Leena Ruonavaara
Leena Ruonavaara

TERVOLA 44 , 45 , 46 , 47 ja 48 , TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus 1979

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1974

Kertomukseen liittyvät löydöt:

KM 20688:1-7

KM 20689

KM 20690:1-5

KM 20691:1-3

KM 20692:1-3

Aikaisemmat löydöt Törmävaarasta:

KM 11703

KM 14024:1-5

KM 18240:1-6

KM 12182:1-3

KM 18232:1-5

KM 18241:1-4

KM 12183

KM 18233:1-4

KM 18242:1-8

KM 12216

KM 18234:1-8

KM 19008:1-1348

KM 13429:1-5

KM 18235:1-2

KM 19009:1-83

KM 13430:1-2

KM 18236:1-3

KM 19010:1-68

KM 14021:1-2

KM 18237:1-2

KM 20611:1-961

KM 14022:1-2

KM 18238:1-8

KM 14023:1-2

KM 18239:1-13

Aikaisemmat kertomukset Törmävaarasta:

E. Sarasmo, tark. kert. 1948

A. Sarvas, tark. kert.(2 kpl), 1971

A. Erä-Esko, inv. kert., 1971

M. Lönnberg, kaiv. kert. (2 kpl), 1973

L. Ruonavaara, kaiv. kert. 1980

Sivu 10 on kertomukseen liittyvä kartta. Luettelo diapositiiveista (4576-4577) on kertomuksen lopussa s. 9 ja top. arkistossa.

Diar. 19.12.1979

TERVOLA 44 , TÖRMÄVAARA

Tila: Äijänkumpu RN:o 102

Maanomistajat: Outi Isometsä

Jenni Mylläri

os. 95335 Varejoki

Koordinaatit: x = 35 51

y = 33 09

z = n. 55 m mpy

Alueelta ovat löydöt KM 20688:1-7

Tervola 44 sijaitsee Törmävaaran itärinteellä, n. 4,6 km Tervolan kirkosta luoteeseen, suunnassa $346/400^{\circ}$ (kartta s. 10).

Maasto oli kosteaa, maaperä pääasiassa saven ja karkean soran sekaista. Maan pinta oli lähes täysin tuhottu metsänistutustöissä. Istutuksen yhteydessä oli Simo Isometsä löytänyt kaksi tuuraa (KM 20688:1-2, dia 4576). Paikkaa tarkastettaessa löydettiin lisäksi kolme kvartsi-kaavinta sekä kvartsi- ja kivilaji-iskoksia. Mitään jälkiä liesikiveyksistä tai muista rakenteista ei havaittu.

TERVOLA 45 , TÖRMÄVAARA

Tila: Äijänkumpu RN:o 102

Maanomistajat: Outi Isometsä

Jenni Mylläri

os. 95335 Varejoki

Koordinaatit: x = 35 70

y = 33 00

z = n. 60-65 m mpy

Alueelta ovat löydöt KM 20689

← huom! käytännössä lähinnä
koleksi 50 ja 45 samaa
- nro 44 on M. Lönnbergin
määritys pohjoisrinteen
ammunluoppa-alueelle (od. 49)
vuodelta 1972.

Tervola 45 sijaitsee Törmävaaran itärinteellä, n. 4,8 km Tervolan kirkosta luoteeseen, suunnassa 347/400° (kartta s. 10).

Maasto oli samantapaista kuin Tervola 44 :ssäkin, mutta ei aivan yhtä kosteata. Maaperä oli saven ja soran sekaista. Myös täällä oli maata rikottu ojittamalla.

Kymmenen kvartsi-iskosta olivat ainoat löydöt. Mistään rakenteista ei ollut jälkiä näkyvissä.

TERVOLA 46 , TÖRMÄVAARA

Tila: Metsähaapalehto RN:o 101:4

Maanomistaja: Veitsiluoto Oy

Koordinaatit: x = 36 28

y = 33 08

z = n. 60 m mpy

Alueelta ovat löydöt KM 20690:1-5

Tervola 46 sijaitsee Törmävaaran itärinteellä, n. 5,1 - 5,2 km Tervolan kirkosta luoteeseen, suunnassa 354/400° (kartta s. 10). Maaperä oli karkeahkoa, tummanharmaata moreenisoraa ja paikalla kasvoi kuusimetsää. Usko Valli oli aiemmin löytänyt tuuran (KM 20690:1, dia 4376) paikalle kaivetusta metsäojasta. Löytöpaikalla oli ollut myös palaneita kiviä, joita ei kuitenkaan enää ollut näkyvissä.

Ojan reunoja tarkastettaessa löydettiin yksi kvartsikaavin sekä kvartsi-, kvartsiitti- ja kivilaji-iskoksia. Mitään rakenteita ei havaittu.

TERVOLA 47 , TÖRMÄVAARA

1) Tila: Alakantola RN:o 13:187

Maanomistajat: Antti Alakantola

Arvi Alakantola

os. 95300 Tervola

Maanomistajat: Rauli Rahkonen
 Tauno Rahkonen
 os. 95300 Tervola
 Jorma Rahkonen
 os. Keskuspuistokatu 5 C o63, 94100 Kemi 10
 Lea Rahkonen

2) Tila: Vaararinne RN:o 97

Maanomistaja: Ritva Lappalainen

Koordinaatit: x = 37 48

y = 31 92

z = n. 55-60 m mpy

Alueelta ovat löydöt KM 20691:1-3

Tervola 47 sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteellä, n. 6,8 km Tervolan kirkosta luoteeseen, suunnassa 353/400° (kartta s. 10).

Tähän kohtaan päättyvän metsäpolun pohjoispuolella havaittiin kaksi soikeaa painannetta, jotka mahdollisesti ovat asuinkuoppia. Kvartsi-iskoksia oli polulla aina n. 100-200 metrin matkalla kuopista itään sekä niiden eteläpuolella olevissa metsänistutusojissa. Polulta löytyi lisäksi yksi tuuran katkelma sekä pari kivilaji-iskosta.

Mahdollisesti kyseessä on n. 200-400 m pitkä asuinpaikka polun molemmin puolin.

Maasto tällä alueella oli osittain lehti-, osittain kuusimetsää kasvavaa hiekkakangasta. Noin 40-50 m asuinkuopista pohjoiseen oli jängän reuna.

TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA

1) Tila: Isotervo RN:o 3:69

Maanomistaja: Esko Lahti

os. 95300 Tervola

2) Tila: Asutus Ylitalo RN:o 4:73

Maanomistaja: Suomen valtio

Koordinaatit: x = 37 04

y = 30 62

z = n. 60 m mpy

Alueelta ovat löydöt KM 20692:1-3

Tervola 48 sijaitsee Törmävaaran luoteisrinteellä, n. 7,4 - 7,5 km Tervolan kirkosta luoteeseen, suunnassa 342/400° (kartta s. 10). Paikalla kasvoi osittain lehti-, osittain kuusimetsää. Maaperä oli samantapaista hiekkakangasta kuin Törmävaaran koillisrinteen asuinpaikka-alueellakin.

Näkyvissä oli pitkälti toistakymmentä soikeata syvennystä, jotka ilmeisesti olivat asuinkuoppia. Joissakin niistä tuntui keskellä olevan kiveystä.

Yhdestä syvennyksestä löytyi koepistosta tuuran katkelma (KM 20692:2, dia 4577). Lisäksi poimittiin maan pinnalta runsaasti kvartsi- ja sädekiviliuskeiskoksia. Alue oli säilynyt jokseenkin koskemattomana.

YHTEENVETO

Alustavien tutkimusten perusteella voidaan olettaa Törmävaaran koilliskulman asuinpaikka-alueen jatkuvan myös vaaran pohjois- ja itärinteille.

Maaperältään vaaran pohjoisrinne osoittautui samanlaiseksi kuin sen koillisnurkkakin, jossa kesän 1979 varsinainen kaivausalue oli. Maa oli hiekkakangasta, jossa huuhtoutuneen kerroksen jälkeen paljastui hieno keltainen hiekka.

Vaaran itärinteellä maa oli tummanharmaata, melko karkeaa soraa. N. 55 metrin korkeudella maasto muuttui jängäksi. Vaaran kaakkoisosassa tältä jängältäkin tuli tosin löytöjä. Mahdolliset asuinpaikat oli kuitenkin metsäojituksessa jo lähes täysin tuhottu.

Suojelun kannalta on mielestäni Törmävaaran pohjoisrinne itärinnettä tärkeämpi. Sieltähän löytyi täysin ehyt asuinuoppa-alue, jollaisia paikkakuntalaisten kertoman mukaan on muitakin. Alueiden rajaamiseksi ovat jatkotutkimukset tarpeellisia.

LUETTELO DIAPOSITIIVEISTA

- 4576 Tervola, Törmävaara, KM 20688:1, KM 20690:1, KM 20688:2
4577 Tervola, Törmävaara, KM 20692:2

löytöpaikkojen koordinaatit:

Tervola **44** : x= 35 51, y= 33 09, z= n. 55 m mpy

Tervola **45** : x= 35 70, y= 33 00, z= n. 60–65 m mpy

Tervola **46** : x= 36 28, y= 33 08, z= n. 60 m

Tervola **47** : x= 37 48, y= 31 92, z= 55–60 m mpy

Tervola **48** : x= 37 04, y= 30 62, z= n. 60 m mpy

mk 1 : 20 000

pv. Hki 1974

